

KÉT KÖNYVHAGYOMÁNYOZÁS A XV. SZÁZADBÓL.

VARJU ELEMÉRTŐL.

(Két melléklettel.)

A budapesti egyetemi könyvtárban őriztetik a biblia azon kiadásának egy példánya, melyet Lyra Miklós látott el bő magyarázatokkal s a mely 1481-ben Nürnbergben, Koburger Antalnál jelent meg. (Hain, 10369.) A három vaskos kötetből álló mű egyike a legelterjedtebb XV. századi nyomtatványoknak s ránk maradt példányainak nagy száma miatt értéke igen csekély. De az egyetemi könyvtár példányánál a csekély értékért bőven kárpótól bennünket az első kötet belső táblájára ragasztott két följegyzés, mely az egykori tulajdonosnak 1486. s 1487. évekből való s a könyvet illető végrendekezését tartalmazza.

A rendelkezés két folio oldalt tölt be, úgy hogy mindkét levél, csekély eltéréssel, ugyanazt foglalja magában. Valószínű, hogy végrendekező az első lappal nem volt megelégedve, másikat iratolt s ezt a már beragasztott lap fölé ragasztotta.

Az elsőnek szövege rövidebb, s ez így hangzik:

Iste liber, videlicet prima pars Nicolai de Lira simul cum textu et cum additionibus super totam bibliam in tres partes divisus est emptus per me Swanthoslaum silentium ubique locorum ac omni tempore tenentem, apud Petrum Salomon consulem Cracoviensem protunc morantem, pro duodecim florenis Vngaricalibus vel citra, feria quarta in vigilia purificationis Marie sub anno domini millesimo quadringentesimo octuagesimo sexto. Hic liber meam post migrationem sive paulisper ante pure propter deum detur fratribus religionis Carthusiensium in terra Scepus distans a Cracovia 14 miliaria, uel in Spysz, ut deus laudetur in eternum et ultra.

Az e fölé ragasztott lap ugyanezen irással, csak kissé apróbb betűkkel van írva s a következő, az előbbtől némileg eltérő szöveget tartalmazza:

Iste liber, videlicet prima pars Nicolai de Lira super totum corpus biblie cum textu et additionibus in tres partes divisus est emptus in Cracovia per me Swanthoslaum apud Petrum Salomon consulem prefate civitatis morantem, silentium ubique locorum ac omni tempore tenentem, pro duodecim florenis Vngaricalibus vel citra, feria quarta, in vigilia purificationis virginis enixe Marie, sub anno dominice incarnationis millesimo quadringentesimo octuagesimo sexto. Hic liber meam post transmigrationem sive paulisper ante pure propter deum detur fratribus religionis Carthusiensium in Spys situm, in terra Scepus, distans a Crac(oviae) per 14 miliaria vel alibi, ubi fuerit degentia librorum, pro laude dei ac sue matris et legentium utilitate.

A följegyzés szerint Swanthoslaus karthauzi szerzetes az 1486-ik év elején Krakóban időzvé, Salomon Péter tanácsúrnál, megvásárolta a Nicolaus de Lyra-féle bibliát 12 magyar forintért, február hó első napján. Ezt a könyvet «tisztán isten kedvéért» a Szepességben, Krakótól 14 mérföldnyire fekvő karthauzi kolostornak hagyományozza «isten és az ő anyjának dicsőségére és az olvasók hasznára».

Swanthoslaus nem sokára megváltoztatja, illetve módosítja rendelkezését s 1487. július 6-ikán a lap aljára, sajátkezűleg, reszketős, öreg emberre mutató irással vezeti rá azon záradékot, mely szerint a könyvet Walendorfi Jakab mester, más neki adott kötetekkel együtt, élete fogytáig használja: *Magistro Iacobo de Walendorf usque ad finem vite sue anno domini 1487. cum aliis sibi datis voluminibus sua sponte, hec manus propria testis suprascripti Swanthoslai, feria VI. in octava sanctorum apostolorum Petri et Pauli.*

Swanthoslausról igen keveset tudunk. Nevével egy izben, az 1476-ik évnél, találkozunk a krakói egyetem anyakönyvében, hol az említett évben beiratkozottak között olvasható a *Swanthoslaus Iacobi de Grosze* neve is.¹ Hogy jómódú családból származott, azt krakói vásárlása mutatja, mert az időben könyvekért 12 magyar forintot csak vagyonos emberek adhattak ki. Talán épen azért, mert jó módban volt, alkalma nyílt korán megismerni s meg-

¹ Album studiosorum universitatis Cracoviensis, I. k. 226. l.

utálni az életet, s a világtól szabadulni óhajtván, belépett a karthauziak szigorú rendjébe.

A kolostort, melyben napjait töltötte, végrendekezésében csak körülírással határozza meg. Ez kétségtelenül a Szepesmegye (lenyelesen Spisz) északi határán fekvő lechniczi, vagy más néven vörös kolostrom volt, mely a század első felében a husziták által történt elpusztítása után ez időben kezdett újra felvirágozni.

Az 1433-ban történt megrohanásnál a vörös kolostromnak összes kincsei, köztük könyvei is elpusztultak s így Swanthoslaus hagyománya igen kedves lehetett a zárdára nézve. Ő azonban jónak látja rendelkezését oda módosítani, hogy a könyv adassék át Walendorfi Jakabnak s csak ennek halála után szálljon többi, nála levő könyveivel együtt e kolostorra. Walendorfi Jakab, ki jóval fiatalabb lehetett Swanthoslausnál, előkelő felvidéki családból származott. 1486-ban, tehát épen azon évben, midőn Swanthoslaus is ott járt, iratkozott be a krakói egyetemre. Az ifjú megfordulhatott Salomon Péter tanácsos házában s itt ismerkedhetett meg Swanthoslaussal. Hogy igen jó barátokká váltak, azt legjobban bizonyítja a könyvhagyomány. Barátja példája Walendorfit is a szerzetbe lépésére csábította, melynek később kiváló tagja, s a század végén a lechniczi ház főnöke lett.

Ugyancsak az egyetemi könyvtárban van egy példánya az első magyarországi breviáriumnak, melyet 1484-ben Mihály milkoviai püspök és esztergomi vikárius rendeletére Feger Tibold budai könyvárus adott ki. A könyv belső táblájára egy pergamen-szeletke volt ragasztva, melyen a következő sorok olvashatók:

*Uirginis intemere Zolii collegii fratrum
 Werbigena Cristi Moyses Laurencius olim
 Comitiss consors hunc librum contulit, et hac
 Se luce sublatum precibus committit orantis.
 Pro quo voce pia lector dic.*

A följegyzés tehát, meglehetősen rossz latinsággal, tudunkra adja, hogy néhai Mózes Lőrincz comes neje, Werbigena a besztercebányai Sz.-Szűzről nevezett kollégiumnak hagyta ezen könyvet, az imádkozók könyörgéseibe ajánlva magát. Az utolsó sor hiányos, hiányzik belőle az imádság, a rím szerint: *Ave Maria*, mit a hagyományozóért kell elmondani.

A Sz. Szűzről nevezett kollégium a besztercebányai főtemplomhoz tartozott. Alapítása Róbert Károly idejébe esik. A könyv egy első lapján levő bejegyzés szerint még 1705-ben Besztercebányán volt s a tertioratus tulajdonát képezte.

KŐSZEG VÁROS KÖNYVEINEK LAJSTROMA

1614-BŐL.

THALY KÁLMÁNTÓL.

Néhai Chernel Kálmán jó barátom és rokonomnak, a hazai történelem szerény, de lelkes buvárának örökösei a mult év végén 45 darab régi iratot bocsátottak rendelkezésemre, melyeket az elhunyt hagyatékában találtak. Az 1484-től 1691-ig menő iratok többnyire Kőszeg város történetére vonatkozó művelődéstörténeti adatokat foglalnak magukban, s tartalmuk valószínűvé teszi, hogy a kőszegi városi levéltár rendezetlen irataiból kerültek a város történetét kutató Chernel Kálmánhoz. A bennük foglalt adatok közt igen sok van, a mit az érdemes tudós két kötetes monografiájában föl nem használhatott, mert ezek csak későbbben jutottak kezeihez. Ilyenek pl. egyezkedések a sopronyi hóhérral, boszorkány-égetési perek iratai s egy Tulok Szabó Miklós nevű nemesi jogaitól megfosztott csavargó egyén reverzálisa, melyben igéri, hogy «hitvány hegedülésével» senkit sem fog rossz útra téríteni. A nagybecsű iratokat a Magyar Történelmi Társulat 1893. október 5-iki választmányi ülésén mutattam be s a választmány úgy intézkedett felőlük, hogy a Történelmi Társban fognak közzététetni s azután a társulat visszaszolgáltatja azokat Kőszeg város levéltárába. Kivételt csupán egy iratnál tettem, melyről már akkor megígértem, hogy a Magyar Könyv-Szemlében fogom ismertetni. Ez az egykoron a kőszegi parochián őrzött s a város tulajdonát képező könyvek lajstroma 1614-ből, melynek eredeti példánya *Conscriptio librorum 1614.* felirással 8 ívrétű oldalnyi terjedelemben maradt reánk. Az ülésen tett ígéretelemet most váltom be, midőn az érdekes könyvjegyzéket ezennel teljes szövegében közrebocsátom.